

UiO • **Faculty of Law**
University of Oslo

Seminar om Meld. St. 10 (2014-15) Muligheter for alle –
menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og
utviklingspolitikken

Arrangører: Kirkens Nødhjelp og Venstre
Stortinget, 16 februar 2015

Bård A. Andreassen
Norsk Senter for menneskerettigheter, UiO

*Hva vil meldingen utgjøre
av forskjeller i arbeidet med
menneskerettigheter i
utenriks- og
utviklingspolitikken?*

Utgangspunkt – Meld. St. 10 (2014-15) er i hovedsak rettet mot bistandsfeltet

124 ”prioriterte
innsatsområder” (virkemidler)

42 (34%) rettet mot bistand

80 (65%) er er mix mellom bistand og
øvrig utenrikspolitikk

Gangen i innlegget

1. Om tidligere meldinger
2. Hva sier forskning om virkninger av menneskerettighetspolitikk?
3. Om meldinga – positivt, svakheter
4. Elementer i en ny bistandspolitikk

Black July 1983

*Massakre på Tamiler i
Sri Lanka 2-3000 drept*

Gjøre en forskjell – fra hva?

*St. Meld. nr. 36
(1984-85)*

- Fremme menneskerettighetene ”ved å bedre fattige menneskers kår”
- Om reaksjoner på overgrep: ”Omlegging, reduksjon eller stans vil bli vurdert dersom myndighetene
 - medvirker til, tolererer eller direkte utøver krenkelser,
 - når krenkelsene er systematiske uten at myndighetene griper inn, og
 - når krenkelsene er grove og omfattende (spesifikt, men ikke anvendt)
- Sikre arbeidstakeres rettigheter overfor multinasjonale selskaper
- Krav om at arbeidstakeres rettigheter sikres ved støtte til norske næringslivsetableringer
- Menneskerettigheter og annet utviklingsarbeid adskilt

St. Meld nr. 21 (1999-2000): menneskeverd i sentrum. Handlingsplan for menneskerettigheter

Handlingsplan – 311 virkemidler

- Både om Norge og internasjonalt arbeid
- Utvikling og menneskerettigheter er to sider ved samme sak
- MR er minimumsstandarder og spilleregler for enhver utviklingsprosess
- Utviklingssamarbeid dreier seg om rettferdighet i form av rettigheter, ikke om veldedighet
- Betydningen av institusjons og kompetanseutvikling; multilateralt, akademiske institusjoner, NGO-sektoren
- Videreutvikling av bi/multilaterale menneskerettighets-dialoger
- Innarbeidelse av MR i norsk lovgiving
- Etablere et pilotprosjekt for rapportering, overvåking og verifisering av næringslivets respekt for MR; ganske omfattende diskusjon av Næringslivets MR-ansvar
- Omfattende virkemiddelpakke mht. grupper (inkl. homofile og lesbiske) og konkrete rettigheter
- *Årsrapporter*

NORAD 2001

*Et instrument for
“mainstreaming” –
hva skjedde?*

Hva sier forskning om virkninger av MR-politikk?

- Avslutte bistand ved overgrep?
Lite forskning som viser at negative sanksjoner virker, selv ikke smarte sanksjoner
- Positive reaksjoner - økt bistand som belønning - mer effektivt
- Positive virkemidler virker best i økonomisk sårbare stater
- Land med svake institusjoner – lite etterlevelse av MR-konvensjoner
- "When it moves – push"! MR-engasjement gjennom tålmodig og langsiktig dialog gir resultater (sosialisering og kapasitetsbygging)
- Internasjonale nettverk for MR-respekt har positiv effekt
- Virkningen av MR-støtte er betinget av langsiktig oppfølging
- Sivilsamfunnsstøtte: Effektiviteten er høy, men rekkevidden begrenset
- Mer effekt, men politisk betinget: Endringer av statlig lovgivning og politikk

NORAD Evaluation Report 1/2014:

*Can we demonstrate
the differences that
Norwegian aid
makes?*

”as a result of a combination of lack of incentives, poor processes for planning and monitoring grants and weaknesses in the procedures for evaluations, this cannot be demonstrated”

Om meldinga – positivt, svakheter

Vil meldinga utgjøre en forskjell?

Positivt

- MR sees i sammenheng i et utenriks og bistandspolitisk perspektiv, første gang siden 1999/2000. Mange gode tiltak
- Den metodiske tilnærmingen:
 - Landkunnskap
 - Hva er handlingsrommet?
 - Konkrete virkemidler (men ofte vagt)
 - Evaluering, gjennomgang av egen innsats?
- Fokuset på næringslivets ansvar; men lite diskusjon av dilemmaer:
 - Øker økonomisk samkvem – MR-ansvaret? Sanksjonsmuligheter?
 - Bilaterale investeringsavtaler? Internasjonale sertifiseringsordninger?
- MR - inn i de nye universelle bærekraftmålene

*Vil meldinga utgjøre
en forskjell?*

Svakheter

- "Prioriterte innsatsområder" (ikke virkemidler) ofte vage: "Føre en menneskerettsbasert utviklingspolitikk og gjøre en humanitær innsats"
- Intet fokus på sosial, økonomiske og kulturelle rettigheter
- MR – dialoger? Mottakeransvaret dunkelt
- Prioriteringer? Rapportering?
- Dagens humanitære katastrofer

Vil meldinga utgjøre en forskjell i arbeidet for MR?

- Den vil gi et viktig fokus på MR i utenriks og bistandspolitikk
- Det gir et kommuniserbart ståsted for norsk politikk
- Varsler en mer forpliktende holdning til MR? (eks miljø og MR)
- Følges den opp med en handlingsplan med konkrete tiltak?
- Støtte til organisasjoner og grupper er viktige i pågående endringsprosesser
- Næringsinteresser i konflikt med menneskerettighetsinteresser
 - Hvordan håndteres konflikter? (Krasjlanding?)
- Prioriteringer – fokusland et riktig skritt
- Systemendringer? (ØSK?)

Rakrygget?

Eller pragmatisk?

”....norsk bistand formes av det som er politisk lurt i Norge, men som ikke går i takt med utviklingen i mottakerland. Med et Afrika i sterk vekst, enorm pågang fra både arabiske og asiatiske friere, samt en økende afrikansk avsmak for den internasjonale straffedomstolen, som oppleves som en heksejakt på afrikanske ledere.....er det viktig å jobbe langsiktig og smart med menneskerettighetene. En i overkant normativ tilnærming kan gjøre mer skade enn nytte.....”

Nicolai Hegertun/Terje Vigtel

”alvorlige brudd vil få konsekvenser” (Brende)

Elementer til en ny bistandspolitikk

- 1. Arbeidsplasser:
investeringsfond
(Norfund etc.)*
- 2. Sivilsamfunn: lokale
utviklingsfond*
- 3. FoU – omstillingsevne:
forsknings og
innovasjonsfond (i
samarbeidsland)*

Grunnprinsipper

- MR som målet for utvikling
- Mottakerfundert

Gjennomføring

- Dialoger og institusjonelle reformer (styresett, demokrati)
- Målretting mot rettigheter og utsatte grupper (sivilsamfunnet)
- Incentivbasert – mot regimer